

Classificació 3R: La història del cinema en construcció

Margalida Pujals i
Manel Santana

Classificació 3R. *El cinema a Mallorca* va néixer com a projecte d'investigació, ja fa més d'un any, amb la voluntat d'aportar nous coneixements i perspectives d'anàlisi del que ha suposat l'arribada i arrelament del cinema a Mallorca. Es tracta d'un treball centrat bàsicament entre 1936 i 1980, en el qual els inicis del cinema a Mallorca tenen un tractament menor, ja que aquests anys han estat objecte d'estudi d'altres investigadors del cinema. Així i tot, hem procurat aportar dades novedoses amb la consulta de fonts anteriorment desconegudes i que ara es troben a l'abast dels investigadors.

En primer lloc, fou necessari trescar i localitzar tota una sèrie de documentació generada al voltant del cinema i encara sense utilitzar pels investigadors. En aquest sentit, ens vàrem dur una grata sorpresa al poder tenir al nostre abast tota la documentació generada per l'antic Govern Civil. El Negociat d'Espectacles d'aquesta institució era l'encarregat d'efectuar visites periòdiques als cinemes d'arreu de Mallorca i donar el vistiplau pel seu funcionament o bé corregir les mancances i deficiències detectades. Això ens permet, per una banda, tenir censats molts cinemes tant de barriades de la capital com de la Part Forana, i establir la cronologia del seu funcionament.

En segon lloc, ens permet tenir una visió molt aproximada al voltant de les condicions en què es trobaven les sales tant pel que fa a la situació higiènica —excusats, pati de butaques, amfiteatre, etc—,

com a les característiques tècniques —càbina de projecció, maquinària, etc—. Per altra banda, podem conèixer l'evolució de l'empresariat, des d'aquells que explotaven un cinema com una petita empresa familiar, fins a aquells que crearen una autèntica xarxa cinematogràfica vinculada als circuits d'exhibició. En aquest sentit hem pogut constatar el paper d'homes de la nissaga dels Tous, els Salas, els Bordoy, entre d'altres. Hem d'afegir també el grau d'innovació tecnològica que aquests homes foren capaços d'introduir a les seves sales a mesura que els avanços tècnics ho permetien.

La censura ocupa un lloc privilegiat dins el nostre llibre. La consulta de més de 6.000 fitxes en les quals es detallaven els talls efectuats als films ha estat una de les tasques més laborioses i satisfactòries. Hem establert cinc grans categories d'imatges censurades: escenes relacionades amb l'amor i el sexe, imatges violentes, referències polítiques, expressions malsonants i comentaris antireligiosos. Aquests cinc grans aspectes són els que les autoritats franquistes en matèria cultural o cinematogràfica varen pretendre silenciar i ocultar al gran públic. S'analitzen, també, les postures a favor i en contra que la censura cinematogràfica va despertar a la societat mallorquina: els crítics, l'Església, els empresaris, els distribuïdors i l'opinió pública en general.

Un segon llegat documental, desconegut fins a hores d'ara però que ha resultat importantíssim per conèixer el cinema des d'una altra vessant, ha estat el de l'antiga Direcció Provincial de Cultura. Entre els papers generats per la gestió d'aquesta entitat hem trobat els que fan referència al funcionament dels teleclubs mallorquins. Aquests foren nous espais de sociabilitat i cultura que es crearen a finals dels anys seixanta, on el cinema va tenir un paper important. Els de Sineu, la Colònia de Sant Pere —Artà—, Costitx, Sant Joan, Mancor de la Vall, entre d'altres, foren teleclubs on es varen projectar pel·lícules de manera regular. Tal volta aquest era un dels aspectes més desconeguts de la història cultural més recent de la nostra illa i que en aquest treball es

dóna a conèixer. Sovint un teleclub era un dels pocs indrets de reunió i de promoció cultural que hi havia en molts municipis de la Part Forana. És per això que ha estat necessari el seu estudi en un treball en què es pretenia donar una visió de conjunt tan completa com fos possible al voltant del fenomen cinematogràfic al nostre país.

Els cinemes parroquials o de titularitat eclesiàstica han ocupat un paper rellevant en la història del cinema a Mallorca. S'ha de partir de la base que l'Església inicialment es va oposar frontalment a la divulgació del cinematògraf per considerar-lo un atemptat a la moral, però que, irremeiablement s'hagué d'adaptar als canvis. A partir d'aleshores l'estratègia fou el control del nou invent a partir de les qualificacions morals dels films i la promoció dels anomenats cinemes parroquials. Amb aquests cinemes es pretenia allunyar la població dels cinemes comercials i controlar així el que el públic anava a veure.

Tal volta, l'aspecte més desconegut del cinema a Mallorca és el paper que va tenir la publicitat que es projectava en els descansos o en els moments previs a la projecció. En aquest sentit, *Clichés Matas* —empresa creada als anys vint— fou la pionera i a ella s'hi afegí posteriorment *Publicidad Balear*. L'elaboració de publicitat als cinemes era una tasca artesanal en la qual intervenien dibuixants i especialistes en publicitat. La importància d'aquesta empresa queda corroborada amb l'expansió més enllà de l'illa, consolidant-se arreu de l'Estat com una de les empreses de publicitat més importants dedicades al cinema.

En definitiva, el nostre objectiu era omplir un buit existent a la nostra historiografia i dedicar atenció a un dels entreteniments més arrelats entre la població. *Classificació 3R. El cinema a Mallorca* no pretén ésser un treball definitiu, ja que la història del cinema a Mallorca està sempre pendent de l'aparició de nous documents —tant en imatge com escrits— i, per tant, la porta sempre estarà oberta a noves aportacions. ■